

ZAÚJÍMAVOSTI ZO SVETOVÝCH KNIŽNÍC

Rubriku pripravila PhDr. Renáta Šmidová
zo Štátnej vedeckej knižnice v Prešove
projekt@svkpo.gov.sk

● KNIŽNICA VODY NA ISLANDE

Knižnica vody v pobrežnom meste Stykkishólmur na Islande je zbierkou jedinečných tekutín, ktorá umožňuje návštevníkom túlať sa po vodách islandských ľadovcov. Knižnica vody, známa v islandčine ako *Vatnasafn*, je dlhodobý projekt, ktorého cieľom je zachytiť ducha Islandu prostredníctvom jeho vôd, počasia a slov. Dlhodobá inštalácia amerického umelca Roniho Horna sa nachádza v budove bývalej knižnice postavenej na pobrežnom výbežku s výhľadom na oceán. Je umeleckým dielom aj zbierkou prírodnej histórie. Skladá sa z troch odlišných častí. Jedna oblasť zhromažďuje zvukové záznamy (sprevádzané vizuálnymi zobrazeniami) islandského počasia, ktoré hlásia miestni obyvatelia mesta Stykkishólmur. Nachádza sa tam výstava, ktorá dotvára interaktívny autoportrét oblasti. Najvýznamnejšou časťou inštalácie je samotná *Knižnica vody*, ktorá je uložená od podlahy až po strop v priehľadných valcoch. Každý stĺp je naplnený roztopenou vodou z jedného z 24 hlavných islandských ľadovcov. Minerálny a chemický obsah z roztopených ľadovcov je odlišný. Každá z týchto veľkých ampuliek zachytila veľmi špecifickú časť krajiny. Trubica obsahuje tekutinu jedného ľadovca, čo umož-

ňuje návštevníkom absolvovať výlet po celom Islande v jednej miestnosti. Sklenené stĺpy sa „lámu“ a odrážajú svetlo na gumovú podlahu, na ktorej sú slová súvisiace s počasím v islandčine a angličtine. *Knižnica vody* môže slúžiť ako odkaz pre budúce generácie aj z historického hľadiska, pretože obsahuje roztopenú vodu ľadovca Ok, ktorý medzičasom zmizol.

Spodné poschodie *Knižnice vody* je súkromným spisovateľským ateliérom. Každý rok sú autori vyzvaní, aby v ňom niekoľko mesiacov žili a pracovali. Pobyty sa striedajú medzi islandskými a zámorskými autormi (doteraz medzi nimi boli Guðrún Eva Mínerudóttir, Rebecca Solnit, Anne Carson, Oskar Arni Oskarsson a Oddny Eir Ævarsdóttir).

Zdroj:

<https://www.atlasobscura.com/places/the-library-of-water-stykkisholmur-iceland>

<https://www.west.is/en/inspiration/services/library-of-water>

■ KNIŽNICA DORUČUJE KNIHY POMOCOU DRONOV

Predstavitelia školskej oblasti vo Virgínii vynaložili maximálne úsilie, aby pandémia COVID-19 nezabránila študentom v letnom čítaní a začala im dodávať knihy prostredníctvom dronov. Keďže sa študenti neboli schopní dostať do knižnice pre koronavírus, školský obvod Montgomery County Public School district uzavrel partnerstvo s firmou Wing (z Googlevej materskej spoločnosti – Alphabet) za účelom doručovať knihy do domácností. V Montgomery County žije asi 600 študentov v rámci doručovacieho dronového pokrytia, ktorí si mohli vybrať z viac ako 150 000 titulov svojej školskej knižnice. Knihy boli doručené priamo na ich dvor. Týždeň po začatí projektu prebehlo viac ako 35 úspešných dodávok.

Autorkou nápadu je Kelly Passek, ktorá pôsobí ako školská knihovnička. Navrhla jednoduchý systém. Študenti žijúci v doručovacej zóne, t. j. štyri míle od spoločnosti Wing v Christiansburgu, si vybrali konkrétnu knihu. Tú knihovnička zvažila a ak jej hmotnosť nepresahovala tri libry, tak ju zbalila a odniesla do firmy Wing. Tam ju dron prebral a odletel na miesto dodania. Knihu spustil na lane a uvoľnil úchop, keď dopadla na zem. Študenti si mohli požičať viac kníh a vrátiť ich stačilo až na jeseň pri ich návrate do školy.

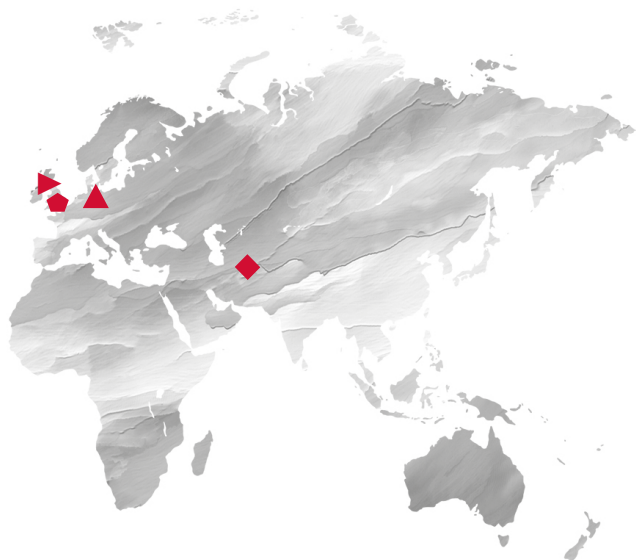
Knižnica bola pravdepodobne prvou, ktorá takýmto inovatívnym spôsobom ponúkala svoje

služby. Odkedy sa začal šíriť koronavírus, drony sa po celom svete využívajú rôznymi novými spôsobmi. Spolupráca s knižnicou je toho dôkazom.

Zdroj:

https://www.nytimes.com/2020/06/17/us/google-wing-drones-virginia-books.html?utm_source=ILL&utm_medium=article&utm_campaign=bts20

<https://www.wdbj7.com/content/news/MCPS-students-first-in-world-to-receive-library-books-via-drone-571204931.html>

▲ KNIŽNICA BIBLIOTHECA THYSIANA V HOLANDSKU

Holandské mesto Leiden je už dlho centrom vedeckého vzdelávania s mnohými historickými miestami. Patrí k nim aj knižnica *Bibliotheca Thysiana* založená v roku 1653 závetom 31-ročného holandského právneho experta a bibliofila Johanna Thysiusa (1622 – 1653). Odkázané peniaze mali zabezpečiť, aby jeho milované knihy boli dostupné širokej verejnosti na podporu vzdelávania. Pôvodná knižnica, ako aj jej pôsobivá pôvodná zbierka akademických kníh, sa od 17. storočia nezmenili a dodnes sú veľmi dobre zachované. Dodáme, že budova knižnice bola postavená do dvoch rokov od závetu, teda v roku 1655. Dodnes sa v nej nachádza zbierka tisícok kníh a vedeckých brožúr datovaných od roku 1600. Nájdete medzi nimi vedecké práce z rôznych odborov (niektoré z nich boli kedysi považované za kontroverzné), stredoveké rukopisy, historické biblie, ale aj listy a denníky z osobného archívu rodiny Johanna Thysiusa. Mnohé z pôvodných kníh sú viazané stovkami stredovekých zvyškov papiera a pergamenu. Zväzky sú pre historikov úžasným zdrojom poznania a poskytujú tak okno do intelekt-

tuálneho myslenia a každodenného života z tohto obdobia.

O materiály je možné požiadať prostredníctvom katalógu knižníc Univerzity v Leidene a k nahliadnutiu budú pripravené v študovni *Special Collections Reading Room*. Knižnica poskytuje aj možnosť prehliadky so sprievodcom.

Zdroj:

<https://www.atlasobscura.com/places/taffehtempel>

<https://www.library.universiteitleiden.nl/about-us/library-locations/bibliotheca-thysiana>

◆ THE SIFTER – ONLINE DATABÁZA HISTORICKÝCH KUCHÁRSKÝCH KNÍH

The Sifter je nová rozsiahla viacjazyčná online databáza historických kuchárskych kníh, ktorá pokrýva 1 000 rokov histórie jedla. Databáza sa stále zväčšuje, mení a v súčasnosti obsahuje viac ako 8 000 autorov a 8 000 diel s podrobnosťami o autoroch a obsahu diel. Je verejne prístupná, bezplatná a navrhnutá ako nástroj na vyhľadávanie, identifikáciu a porovnávanie historických a súčasných písomností o jedle a súvisiacich témach. Je tiež pomôckou na zodpovedanie otázok týkajúcich sa jedla. Používatelia môžu do databázy vkladať údaje v rôznych jazykoch. Na databázu dohliada odborný tím z *The Oxford Symposium on Food and Cookery*, ako aj ďalší znalci histórie jedla. Ústrednými dokumentmi sú kuchárske knihy a iné písomnosti týkajúce sa získavania, prípravy a konzumácie jedla a činností s tým spojenými. Databáza zhromažďuje bibliografické údaje, ktoré sú podkladom pre vedcov, bádateľov i historikov. Barbara Ketcham Wheatonová je hybnou silou, resp. hlavnou postavou „*databázového projektu*“. Inšpiráciou jej bola suseda Julia Child, známa moderátorka relácií o kulinárstve v 60. rokoch minulého storočia a jej knižnica o gastronómii. Práve vďaka Childovej zbierke kníh, ako aj zbierke *Harvard University's Schlesinger Library Culinary Collection* sa Wheatonová stala jednou z najlepších odborníčok na kulinársku históriu. Databáza *The Sifter* je výsledkom jej viac ako 50-ročnej práce. S pomocou tímu vedcov a svojich detí ju Barbara K. Wheatonová spustila v júli 2020. Databáza obsahuje údaje o kuchárkach z celého sveta v pôvodných jazykoch, ale záznamy by mali mať aj anglický preklad. Barbara Wheatonová dúfa, že databáza prinesie nové možnosti v oblasti výskumu histórie jedla v rozmanitých kultúrach a regiónoch.

Zdroj:

<http://www.openculture.com/2020/09/a-databa->

se-of-5000-historical-cookbooks-covering-1000-years-of-fo-
od-history-is-now-online.html
<https://www.atlasobscura.com/articles/how-to-find-historic-cookbooks>
<https://thesifter.org/>

► KNIŽNICA V DOMČEKU PRE BÁBIKY VO WINDSORSKOM ZÁMKU

V miniatúrnom domčeku pre bábiky Queen Mary's Dolls' House vo Windsor Castle sa okrem tečúcej vody, elektrického osvetlenia, pracovných výťahov, nábytku, striebra, keramiky, textílií a asi tisícky umeleckých diel nachádza aj miniatúrna knižnica. Domček predstavoval nevšedný a originálny dar pre anglickú kráľovnú Máriu od jej poddaných. Ide o koncept domu princeznej Marie Louise, sesternice kráľa Juraja V. a priateľky kráľovnej Márie. Architektom bol Sir Edwin Lutyens. V dome dokonca nájdete aj skutočné jedlo, mydlo, miniatúrne vianočné *crackers* a funkčný bicykel. Domček pre bábiky je obrazom umeleckého a kultúrneho života 20. storočia.

V miniatúrnej knižnici pôsobili ako knihovníci princezná Marie Louise a Sir Lutyens, ktorí sa postarali o katalogizáciu a organizáciu kníh. Oslovili 171 vtedajších umelcov, skladateľov a spisovateľov, aby do miniatúrnej knižnice prispeli. Do projektu sa zapojili J. M. Barrie, John Buchan, G. K. Chesterton, Joseph Conrad, Sir Arthur Conan Doyle, John Galsworthy, Robert Graves, Thomas Hardy, Aldous Huxley, Rudyard Kipling, Somerset Maugham, A. A. Milne, Vita Sackville-West či Edith Wharton. Iba George Bernard Shaw odmietol spoluprácu. Miniatúrna knižnica mala slúžiť skôr ako reprezentatívna, nie ako úplná knižnica. Výsledkom je 588 miniatúrnych kníh od kompletných diel Shakespeara, Biblie a Koránu až po romány, básne a prozaické články. Nájdete v nej aj viac ako 700 špeciálne vyrobených akvarelov, tlačovín a leptov a 24 miniaturizovaných hudobných partitúr.

Knižnica, obložená orechom, poskytuje dokonalé prostredie na hranie, písanie, čítanie alebo rozjímanie s cigaretami presne také, aké bolo zaužívané v danej dobe. Knižnica v dome bábik Queen Mary's Dolls' House je ako archív dobového umeleckého života bezkonkurenčná.

Zdroj:
<https://www.rct.uk/collection/themes/trails/queen-marys-dolls-house/library>
<https://www.rct.uk/collection/231999/queen-marys-dolls-house>

◆ ORGANIZÁCIA ČÍTAJ KNIHY – SIYAWASHOVA MOBILNÁ KNIŽNICA

Siyawash, študent Jahanovej univerzity v Kábule, je zakladateľom a šéfom malej organizácie nazvanej *Čítaj knihy (Ketar Lwast)*. Mobilné úsilie, zamerané na zvýšenie gramotnosti mladých ľudí v Afganistane, spustil Siyawash v roku 2018 s pomocou spolužiakov. Spolu s dobrovoľníkmi z univerzít v Kábule každý týždeň cestuje do vidieckych oblastí a prináša nielen knihy, ale aj nadšenie. Zároveň ukazuje zábavu z čítania a dôležitosť vzdelávania. Je smutné, že knihy, ktoré v minulosti boli za vlády Talibanu považované za neislamské, sa spálili. Mnoho knižníc, vrátane celej knižnice Kábulskej univerzity, bolo vyplienených alebo zatvorených. V niektorých regiónoch i dnes nechodia deti do školy, pretože ich prevzal Taliban – a niektoré dokonca zostali zatvorené.

Kábulský tím z organizácie Čítaj knihy pracuje najmä v odlahlých mestách a dedinách vzdialených aj 250 míľ a svoje návštevy vopred ohlásia. A ako to celé vyzerá? V deň návštevy sa dopraví Siyawash a jeho tím na vzdialené miesta autom. Siyawash vytiahne modrý bicykel s košíkom kníh a jazdí po dedine, aby vzbudil záujem. Prostredníctvom megafónu a reproduktora oznamuje, že dorazil *Ketar Lwast*. Niekedy ho sprevádza Javed Amirkhel, miestny spevák a blízky priateľ. Tím potom postaví tábor v škole alebo mešite a distribuuje deťom knihy i písacie potreby. Ženy z tímu povzbudzujú miestne matky, aby poslali dcéry do školy. Aj keď čelia ťažkej úlohe pri zmene zaužívaných spôsobov myslenia, prítomnosť dobrovoľníčok je silným stimulom pre zmenu. Dobrovoľníci z *Ketar Lwast* boli už niekoľkokrát ohrození Talibanom. Jeho stúpenci sa dobrovoľníkom vyhrážali smrťou. Jedného člena tímu dokonca uniesli a ťažko zbili. Napriek nebezpečenstvu nemá Siyawash záujem vzdať sa. „*Tam, kde šíria nenávisť a strach, budeme šíriť knihy a vedomosti,*“ hovorí a dodáva: „*Chceme pre Afganistan inú budúcnosť.*“

Organizácia Čítaj knihy je aktívna aj na sociálnych sieťach, pretože online príspevky pomáhajú zvyšovať povedomie a zabezpečovať financovanie.

Zdroj:
https://americanlibrariesmagazine.org/2020/02/25/bikes-books-mobile-library-afghanistan/?utm_source=ILL&utm_medium=article&utm_campaign=roundup